

KAYSERİ PINARBAŞI İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ ZİYARET RAPORU

Rapor No:
2026/41

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 24/6/2026 tarihli ve 2026/695 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ.....	1
I. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	3
A. Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri.....	3
II. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	7
A. Değerlendirme	7
B. Tavsiyeler.....	7
1. Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler	7

KISALTMALAR

AIÖK	: Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
cm	: Santimetre
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
m²	: metrekare
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	: Paragraf
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK): 6/4/2016 tarihli 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT’ın 1’inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak TİHEK’in görevleri arasında yer almaktadır. Kanun’un 2’nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendi uyarınca Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM): *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Suç işlediği şüphesi somut delillerin varlığı ile kuvvetle muhtemel olan kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)’da düzenlenmiştir. CMK’nın 99’uncu maddesine göre; *“gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözümlü işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözümlüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözümlüne alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği”* hükme bağlanmıştır.

5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği’nin 4’üncü maddesi uyarınca nezarethane; “*şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerler*” şeklinde tanımlanmıştır.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine göre; TİHEK’in özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin bulundukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görev ve yetkisini haiz olduğu hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda; özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır.

7. Anılan görevin icrası kapsamında, 2/9/2025 tarihinde Kayseri Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethanelerine habersiz bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ... ve ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcısı ..., Psikolog ... ile Kurumumuzun talebi üzerine Kayseri Valiliği tarafından görevlendirilen Hekim ... yer almıştır.

8. Ziyaret, Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığı yetkilileri ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede TİHEK’in UÖM kapsamındaki görev ve yetkileri, ziyaretin amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmış; İlçe Jandarma Komutanlığı, faaliyetleri ve nezarethaneler ile ilgili genel bilgiler alınmıştır. Görüşmenin ardından Ziyaret Heyeti, nezarethanelerde incelemelerde bulunmuştur. Ziyaret bitiminde İdare ile son bir toplantı yapılmış; toplantıda ilk tespit ve gözlemler İdareyle paylaşılmış, ziyaret sonrası hazırlanacak raporun İdare ve ilgili kurumlarla paylaşarak tavsiyelerin takip edileceği ve takip ziyareti de yapılabileceği bilgisi verilmiş; ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret sonlandırılmıştır.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 30/12/2024 tarihli ve 2024/1310 sayılı kararı ve Başkanlık Makamının 28/8/2025 tarihli ve 54815 sayılı oluruna istinaden 2/9/2025 tarihinde Kayseri Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethanelerine¹ gerçekleştirilen habersiz ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

¹ Bundan sonra kısaca Komutanlık olarak ifade edilecektir.

I. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri

10. Kayseri şehir merkezine 92 kilometre mesafedeki Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığı hizmet binası, 1/1/1973 tarihinde inşa edilmeye başlanmış ve 9/6/1974 tarihinde faaliyete başlamıştır.

11. Komutanlık binasında 2021 yılında 2 defa tadilat çalışması yapıldığı ve binanın iç ve dış cephesinin yenilendiği bilgisi edinilmiştir.

12. Komutanlık, 7.462 (metrekare) m²'lik bir alan içine inşa edilmiş olup 748 m²'lik kapalı ve 6.714 m²'lik açık alana sahiptir.

13. Komutanlık girişinde, engelli bireylerin binaya erişimini sağlayacak şekilde engelli rampası bulunmaktadır. Ayrıca giriş katında engellilerin kullanımına uygun bir engelli tuvaleti bulunmaktadır.

14. Ziyaret tarihinde nezarethanede tutulan bulunmamaktadır.

15. Komutanlığın giriş katında erkek ve kadın tutulanlara² ayrılmış olan 2 nezarethane odası bulunmakta olup nezarethaneler 371x265 santimetre (cm) en ve boya sahiptir. Odaların yüksekliği 278 cm'dir³.

16. Nezarethane odalarının hangi cinsiyet için kullanılmakta olduğunu gösteren tabelaların bulunduğu görülmüştür.

17. Erkek tutulanlara ayrılan nezarethane odasının 2 kişi, kadın tutulanlara ayrılan nezarethane odasının 2 kişi olmak üzere toplam nezarethane kapasitesinin 4 kişi olduğu öğrenilmiştir. Nezarethane kapasitesinden fazla tutulan olması durumunda Pınarbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğünde bulunan nezarethanelerden faydalandığı bilgisi edinilmiştir.

² Nezarethanelerde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kısaca “tutulan” ifadesi kullanılacaktır.

³ Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, (AİÖK) Standartları, Nezarethane, CPT/Inf (92) 3, para.43'e göre; “Bir polis hücresi (veya bir başka tür gözaltındaki kişinin / mahkûmun kalacağı yer) için makul büyüklüğün ne olduğu zor bir sorudur. Böyle bir değerlendirme yaparken göz önünde bulundurulması gereken birçok faktör vardır. Ancak CPT heyetleri bu konuda genel kuralları belirleme ihtiyacı hissetmişlerdir. Birkaç saatten daha uzun süreli kalışlar için tek kişilik polis hücrelerinin değerlendirilmesinde halen kullanılan (asgari standart değil, arzu edilen düzey olarak görülen) kriterler şunlardır: 7 metrekare civarında, duvarlar arasında 2 metre veya daha çok, tavan ve taban arasında 2.5 metre mesafe olan yerler.”

Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin “Nezarethane ve ifade alma odası” başlıklı 25'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; “Nezarethaneler en az 7 metrekare genişliğinde, 2,5 metre yüksekliğinde ve duvarlar arasında en az 2 metre mesafe olacak şekilde düzenlenir. Yeterli doğal ışıklandırma ve havalandırma imkânları sağlanır. Ancak, şüpheli sayısının çokluğu sebebiyle nezarethane imkânlarının yetersiz olması durumunda, nezarethaneler için öngörülen fiziki şartlara sahip başka yerler de kullanılabilir.”

18. Her bir nezarethane odasında; siyah renkte kaplı ve silinebilir süngerli yatak ile yastık ve battaniye bulunmaktadır⁴.

19. Nezarethane odalarında Türkçe, İngilizce, Arapça, Fransızca, Rusça ve Almanca dillerinde belirtilmiş acil çağrı butonları bulunmakta olup Ziyaret Heyeti tarafından yapılan kontrollerde butonların çalıştığı görülmüştür.

20. Nezarethanede battaniye bulunmakla birlikte yedek battaniye bulundurulmadığı ve battaniyelerin kenar lastiklerinin kesilmemiş olduğu gözlemlenmiştir. Komutanlıkta yeteri kadar yastık ve battaniyenin depolarda mevcut olduğu, battaniyelerin ceza infaz kurumu standartlarında olması sebebiyle tutulanların kendilerine zarar verme imkânı olmadığı ve battaniyelerin her gün yıkanıp kurutulduktan sonra yerine konulduğu belirtilmiştir. Yapılan incelemede battaniyelerin temiz olduğu görülmüştür.

21. Tutulanlardan ibadetlerini yerine getirmek isteyenlere seccade verildiği belirtilmiştir.

22. Nezarethane odaları içerisinde yaklaşık 1,5 metre yüksekliğe sahip bir duvar ile odadan ayrılmış halde tuvalet, banyo ve lavabo bulunmaktadır. Tuvalet ve banyoya ait kapı kolunun sökülmüş olması sebebiyle kapının kapanmadığı görülmüş olup güvenlik gerekçesiyle kapı kollarının söküldüğü belirtilmiştir. Banyo duş başlığı ve hortumunun tutulanın kendisine zarar vermesini önlemek için duvara gömülü olduğu görülmüştür. Tuvalet ve lavabo musluklarının akar vaziyette olduğu bununla birlikte banyo ve tuvaletin engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı anlaşılmıştır. Nezarethanelerin giriş kısmında bulunan termosifon aracılığıyla sıcak su sağlandığı belirtilmiştir.

23. Tuvalet ve banyo bölümünde sıvı sabun, kâğıt havlu, şampuan gibi ürünlerin bulunmadığı görülmüştür. Tutulanların kendilerine zarar vermesini önlemek amacıyla nezarethane içerisinde bu malzemelerin bulundurulmadığı, talep halinde personel kontrolünde malzemelerin tutulanlara verildiği belirtilmiştir. Bu bölümde yapılan incelemede tuvalet ve banyoların genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir.

24. Komutanlık İdaresi tarafından nezarethane bölümlerinin her gün sorumlu personel tarafından temizlendiği, ayrıca Türkiye İş Kurumundan gelen temizlik personeli tarafından belirli aralıklarla temizlik yapıldığı belirtilmiş olup nezarethanelerin temiz olduğu görülmüştür.

⁴ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin "Nezarethane ve ifade alma odası" başlıklı 25'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; "Nezarethanelerde gözaltına alınan kişilerin yatmaları ve oturmaları için yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulundurulur."

25. Nezarethanelerin yapay aydınlatmasının koridorda yer alan floresan lambalar ile sağlandığı ve ışık şiddetinin ayarlanabildiği, doğal aydınlatmasının ise oda içindeki pencerelerden gelen gün ışığı ile sağlandığı görülmüştür.

26. Havalandırmanın oda içerisinde bulunan demir parmaklıklı pencere ile koridordan sağlandığı, ısıtmanın ise koridorlarda yer alan kalorifer petekleriyle sağlandığı görülmüştür.

27. Nezarethanelerin belirli aralıklarla ilaçlandığı incelenen belgelerden anlaşılmıştır.

28. Nezarethane koridorunda yangın söndürme hortumu ve yangın söndürme tüpünün bulunduğu ve yangın söndürme tüplerinin düzenli aralıklarla kontrollerinin sağlandığı görülmüştür.

29. Komutanlıkta, ifade alma odası olarak kullanılan odada tutulanların üzerinden çıkan değerli eşya, para gibi eşyaların saklandığı 6 adet kilitli eşya dolabının bulunduğu ve değerli eşyaların kayıt altına alınması amacıyla teslim belgesi düzenlendiği görülmüştür.

30. Tutulanların yemek ihtiyacının tutulanların isteği doğrultusunda sağlık durumları (diyet, vegan, vejetaryen ve özel beslenmesi gereken çocuk) göz önünde bulundurularak anlaşmalı bir lokantadan temin edildiği ve 3 öğün yemek verildiği belirtilmiştir. Tutulanların içme suyu ihtiyacının ise musluk suyundan karşıladığı, talep edenlere ambalajlı su temin edildiği ve koridorlarda musluk suyunun içilebilir olduğuna ilişkin yazılar asıldığı görülmüştür.

31. Tutulanların gözetim altında kaldıkları süre içerisinde doktor tarafından verilen sağlık raporu ya da reçetesi doğrultusunda ilaç kullanımlarına izin verildiği, ilaçların görevli ya da nöbetçi personel tarafından koridorda bulunan ecza dolabında muhafaza edildiği, kullanımlarının takip ve kontrol edildiği ifade edilmiştir. Tutulanların tedavisinin hastanede devam etmesi gereken durumlarda bir jandarma personelinin hastanede görevlendirildiği belirtilmiştir.

32. Acil tıbbi müdahale gereken durumlarda ilk yardım kursuna katılmış personel tarafından ilk müdahalenin yapılmasının ardından 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak ambulans çağrıldığı ve hastanenin yakın olması sebebiyle ambulansın 5 dakika içinde Komutanlığa ulaştığı ifade edilmiştir.

33. Nezarethanede bulunan ilk yardım çantasında yalnızca antiseptik solüsyon ile gazlı bez bulunduğu, antiseptik solüsyonun son kullanım tarihinin geçmiş olduğu görülmüştür.

34. Tutulanların aramasının, giriş bölümünde yer alan kamera altında cinsiyet ayrımı gözetilerek kaba üst araması şeklinde gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

35. Tutulan olması durumunda nezarethanelerin giriş kısmında 1 jandarma personelinin sürekli bulunduğu, ayrıca tutulanların kameralar ile takip edildiği belirtilmiştir.

36. *Güvenlik kameraları ile ilgili incelemeler yapılmış olup tespitler muhatap kuruma iletilmiştir.*

37. Komutanlıkta jeneratör bulunmakta olup herhangi bir arıza durumunda kesinti olmadan sistemin devreye girdiği belirtilmiştir.

38. Ziyaret Heyeti tarafından Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter incelenmiş, kayıtların genel olarak düzenli tutulduğu görülmekle birlikte bazı tutulanların nezarethaneden çıkış saatine ilişkin bilgilerin deftere işlenmemiş olduğu görülmüştür. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter kayıtlarının görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından en son 12/6/2025 tarihinde incelendiği anlaşılmıştır. Defterin 3 ayda bir Cumhuriyet Savcısı tarafından kontrol edildiği bilgisi verilmiştir.

39. Komutanlıkta 1 avukat görüşme odası bulunmaktadır. Odanın arada bulunan aynalı cam bölme ile yan tarafında bulunan ifade alma odasından ayrıldığı, odada yeterli sayıda sandalye olduğu ancak masa bulunmadığı görülmüştür. Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede odada kamera olmadığı görülmüş, tutulan ile avukatın konuşmasının dışarıdan duyulmadığı tespit edilmiştir.

40. Komutanlıkta aynı zamanda teşhis işlemleri için de kullanılan 1 ifade alma odası bulunmaktadır. *Güvenlik kameraları ile ilgili incelemeler yapılmış olup tespitler muhatap kuruma iletilmiştir.*

41. Türkçe nezarethane talimatnamesinin nezarethane koridorunda asılı olduğu görülmüştür.

42. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun girişine yakalanan/gözüaltına alınan kişilerin sahip oldukları haklara ilişkin bilgilendirme formlarının Türkçe, İngilizce, Almanca, Farsça, Fransızca, Rusça ve Arapça olmak üzere 7 dilde asılı olduğu tespit edilmiştir.

43. Komutanlıkta yeteri kadar erkek personel bulunduğu ancak kadın personel bulunmadığı, nezarethanede kadın tutulan olması durumunda Pınarbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğünden kadın personel görevlendirildiği öğrenilmiştir.

44. Komutanlıkta görev yapan personelin, son 1 yıl içerisinde insan hakları ve diğer eğitimleri aldığı ve bunların tekrarlandığı belirtilmiştir. Ayrıca personelin BM İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani, Küçültücü Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu'nu içerir şekilde işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme eğitimlerini aldığı incelenen belgelerden anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

45. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Komutanlık tarafından, Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişim vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Pınarbaşı İlçe Jandarma Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler

- 46. Nezarethanenin bulunduğu katta yedek battaniye bulundurulması,
- 47. Nezarethanede bulunan tuvalet ve banyo kapısına kapı kolu takılması,
- 48. Nezarethanelerin lavabo, tuvalet ve duş alanı kısmında tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu, sabun ve şampuan gibi hijyen malzemelerinin bulundurulması⁵,
- 49. İlk yardım çantasında eksik olan tıbbi malzemelerin temin edilmesi ve son kullanım tarihlerine dikkat edilmesi,
- 50. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defterin eksiksiz bir şekilde doldurulması hususuna dikkat edilmesi⁶,
- 51. *Güvenlik kameraları ile ilgili incelemeler yapılmış olup tavsiyeler muhatap kuruma iletilmiştir.*,
- 52. Avukat görüşme odasına masa yerleştirilmesi⁷,

⁵ AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002), s. 8, para. 42'ye göre; "(...) Nezaretteki kişiler gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve uygun yıkanma imkânlarına sahip olmalıdır. (...)."

⁶ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin "Nezarethaneye alınanların kaydına ait defter" başlıklı 12'nci maddesinde; "Gözaltı işlemleri nezarete alınanların kaydına ait deftere yazılmak suretiyle tespit edilir. Denetime tâbi olan bu defterde: (...) c) Giriş işlemleri; 1) Yakalamanın yeri, tarihi ve saati, 2) Giriş tarihi ve saati, (...) e) Çıkış işlemleri; 1) Çıkarıldığı tarih ve saat, (...) belirtilir." hükmü yer almaktadır.

⁷ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 21'inci maddesinde; "Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. (...) Her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılır." hükmü yer almaktadır.

53. Komutanlıkta kadın jandarma personeli görevlendirilmesi,

hususları tavsiye edilmektedir.